

Hoog tijd voor echt beleid

Academische leerkrachten in hun kracht

Tien jaar geleden studeerden de eerste leerkrachten van universitaire pabo's af. Afgelopen jaar startte de eerste Educatieve Masters voor Primair Onderwijs (EMPO). Het is hoog tijd om de balans op te maken. Hoe kunnen deze leerkrachten hun vaardigheden benutten en waar liggen de kansen?

TEKST JAN BAAN

In de afgelopen jaren is er heel wat veranderd in de opleidingsroutes tot leerkracht basisonderwijs (zie figuur 1). Vanaf 2008 startten in Nederland verschillende universitaire pabo's waarbij studenten een vierjarige opleiding volgen op een universiteit en een hogeschool. Afgelopen jaar startten ook twee universitaire masters met een tweejarig programma waarin studenten – na het volgen van een universitaire bachelor – in een universitaire master opgeleid worden tot leerkracht. Daarnaast staan ook via de zij-instroomroute veel academici met zeer diverse vooropleidingen steeds vaker voor de klas. Deze ontwikkelingen zorgen niet alleen voor meer leerkrachten, maar ook voor een groeiende diversiteit in kennis, achtergronden en expertises binnen een leerkrachtenteam. Het benutten van deze diversiteit kan kansen bieden voor onderwijsontwikkeling (Coenen, Ferket, Nieuwenhuis, Wagemakers, & Wijers,

2021). Toch blijkt dat academische leerkrachten vaak niet de mogelijkheden krijgen om hun kennis te benutten. Hoe kun je als leerkracht optimaal gebruikmaken van collega's die een academische pabo gevolgd hebben? En hoe kun je er als academische leerkracht zelf voor zorgen dat je binnen je school een rol kunt vervullen waarin je je kennis kan gebruiken?

DE ONTWIKKELING ALS LEERKRACHT

Uit onderzoek blijkt dat leerkrachten van universitaire pabo's zich sneller ontwikkelen in het lesgeven dan leerkrachten van reguliere pabo's (Dijkema, 2020). In deze studie werden leerkrachten geobserveerd in hun ontwikkeling in het lesgeven. Hoewel er in het begin geen verschil was tussen leerkrachten van reguliere en universitaire pabo's in didactische en pedagogische vaardigheden, bleken leerkrachten van universitaire pabo's na een jaar

Uit onderzoek blijkt dat leerkrachten van universitaire pabo's zich sneller ontwikkelen in het lesgeven dan leerkrachten van reguliere pabo's

de complexe vaardigheden van het leraarschap, zoals activerend lesgeven en differentiëren, beter te beheersen.

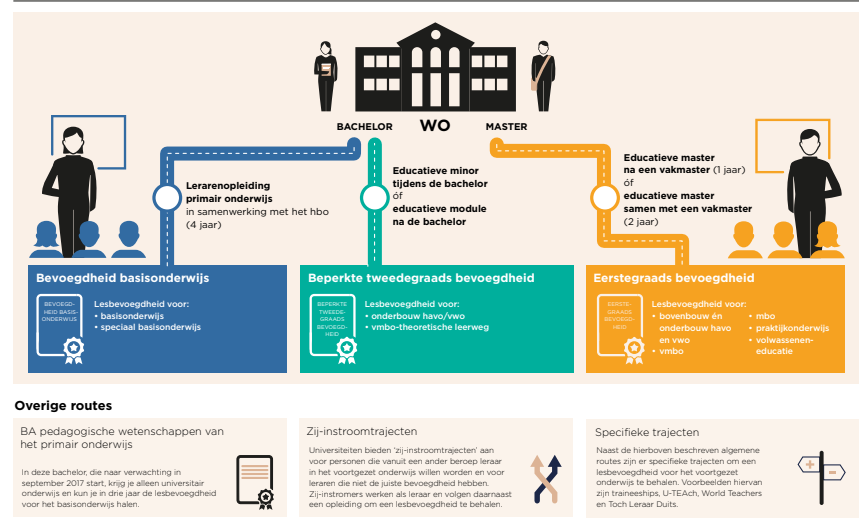
ONDERZOEKENDE HOUDING EN ONDERZOEKSMATIG WERKEN

Ook blijken academische leerkrachten zich na hun afstuderen competentier te voelen wat betreft onderzoeksmatig werken dan regulier opgeleide leerkrachten. Academische leerkrachten geven ook aan vaker dan leerkrachten van reguliere pabo's literatuur te gebruiken om te reflecteren op hun lesgeven, bijvoorbeeld over gedragsproblemen of effectieve leermethodes (Baan, 2020). Dit kan hen mogelijk helpen om meer onderbouwde keuzes te maken. Ook is dit waardevolle kennis voor de rest van de school. Tevens bleek dat academische leerkrachten die een speciale taak of functie gerelateerd aan onderzoeksmatig werken hadden, meer betrokken waren in systematische reflectie, het gebruikmaken van onderzoek en het uitvoeren van onderzoek in de school. Tijdens interviews met leerkrachten bleek ook dat een rol zoals coördinator of lid van een onderzoeksgroep erg belangrijk was voor de motivatie en de ontwikkeling van academische leerkrachten. De Beroepsvereniging Academici in het Basisonderwijs (BAB) heeft verschillende van zulke 'bijzondere' taken uitgewerkt in een takenpalet (BAB, 2020). Ter illustratie van de rol die academische leerkrachten kunnen spelen in een

schoolteam, zijn op de volgende pagina twee voorbeelden uitgewerkt van academische leerkrachten die hun kennis benutten in het lesgeven en in de schoolorganisatie.

Academische routes naar het leraarschap

Universiteiten vinden het belangrijk dat er voldoende academisch opgeleide leraren zijn en zetten zich hier actief voor in. Universiteiten bieden verschillende studies en trajecten aan die opleiden tot leraar. Afhankelijk van de vooropleiding is maatwerk mogelijk.

Figuur 1 – De verschillende universitaire opleidingen tot leerkracht basisonderwijs (bron: Universiteiten van Nederland)

NIELS DE RUIG

'Naast leerkracht ben ik ook onderzoeker en onderzoekscoördinator bij het schoolbestuur Samen Tussen Amstel en IJ (Staij). Als onderzoekscoördinator ben ik onder andere verantwoordelijk voor de onderzoeksaanvragen die we bij Staij indienen en uitvoeren. We doen deze aanvragen vaak samen met onze vaste partners van de Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam. De aanvragen die we doen, worden mede bedacht door collega's op de scholen en zij participeren actief in de projecten. Dit levert allerlei relevante wetenschappelijk onderbouwde praktijkkennis op die vaak gelijk kan worden toegepast in onze scholen. Het is leuk om collega's te ondersteunen die zich op deze manier ontwikkelen.'

MAAIKE RADIX

'Naast mijn werk als leerkracht in een onderwijszorggroep ben ik ook beleidsmedewerker bij de Herman Broerenstichting. Als beleidsmedewerker werk ik twee dagen per week op twee locaties samen met collega's aan het herzien van verschillende beleidsstukken, zoals het leesbeleid en het beleid omtrent pedagogisch klimaat. Hierbij maak ik gebruik van wetenschappelijke literatuur en analyseer ik bestaande beleidsdocumenten. Ook leg ik een sterke verbinding met de praktijk door input te verzamelen bij leerkrachten en onderwijsassistenten. Het is leuk om de toegenomen betrokkenheid bij het onderwijsbeleid te zien bij collega's. Zo kunnen we samen werken aan effectief (speciaal)onderwijs.'

Verder lezen

Lees ook het artikel van Maaïke Radix over het omarmen van de academische leerkracht. Je vindt het artikel op: www.jsw.nl/professionalisering/omarm-de-academische-leerkracht

Professionalisering is essentieel voor het primaire proces: het geven van goed onderwijs aan kinderen

STAND VAN ZAKEN

ACADEMISCHE LEERKRACHTEN

Een belangrijke vraag die dit oproept, is hoe het gesteld is met de mogelijkheden die academische leerkrachten krijgen om taken op zich te nemen waarin ze hun kennis optimaal kunnen benutten. Aan de ene kant zijn hierin positieve ontwikkelingen, zo blijkt uit een recent rapport van Coenen en collega's (2021). Academische leerkrachten vervullen drie keer vaker zo'n taak dan drie jaar eerder, toen veel academische leerkrachten net afgestudeerd waren. Toch geeft een kleine meerderheid (52 procent) van de academische leerkrachten aan dat ze niet zo'n taak of verantwoordelijkheid hebben, terwijl ze dit wel graag zouden willen. Daarnaast geeft slechts 3 procent van de universitair opgeleide leerkrachten aan dat er binnen hun school beleid is waarbij gericht gekeken wordt naar de inzet van universitair opgeleide leerkrachten. Bij de groep die het onderwijs verlaten heeft, bleek het gebrek aan ontwikkelingsmogelijkheden een van de belangrijkste oorzaken. Deze resultaten laten zien dat er nog veel kansen onbenut blijven om optimaal gebruik te maken van de kennis van academische leerkrachten.

KANSEN EN BEDREIGINGEN

Hoe zorg je er als school voor dat de diversiteit binnen het team benut wordt om optimaal gebruik te maken van kwaliteiten van alle collega's? Dit is een vraag waar nog geen eenduidig antwoord op is. Uit studies zijn wel een aantal inzichten naar voren gekomen die handvatten kunnen bieden voor leerkrachten, schoolleiders en schoolbesturen en van belang zijn om de kennis van leerkrachten in te zetten en ervoor te zorgen dat leerkrachten gemotiveerd blijven om zich te blijven

ontwikkelen. Hierbij gaat het niet alleen om onderzoek naar universitair opgeleide leerkrachten, maar ook om onderzoek naar hoe kennis van leerkrachten gebruikt kan worden in een team.

AANBEVELINGEN VOOR SCHOLEN

1. Leerkrachten blijken hun kennis en vaardigheden beter te benutten wanneer ze samen werken aan hun professionele ontwikkeling. Zorg er als school of schoolbestuur voor dat je leerkrachten de kans biedt om zichzelf met collega's ergens in te verdiepen en dat deze kennis gedeeld kan worden (Schenke, Van den Berg, Knezic, Van Stigt, & Snoek, 2022; Vrieling, Bendig, & Wartenbergh, 2022).
2. Zorg dat er functies of taken zijn waarin leerkrachten zich op bepaalde gebieden verder kunnen ontwikkelen. Denk hierbij ook aan taken waarin universitair opgeleide leerkrachten hun academische vaardigheden kunnen gebruiken. Maak deze taken formeel en zorg voor erkenning (Coenen et al., 2021).
3. Vaak wordt bij een andere functie of taak alleen gedacht aan zaken die losstaan van het lesgeven. Dit terwijl professionaliseringsactiviteiten die gericht zijn op het eigen onderwijs, waarbij zaken uitgetoet worden in de eigen klas, het meest effectief blijken (Vrieling et al., 2022; Ericsson, 2018).
4. Zorg dat je als leerkracht op de hoogte bent van de CAO-afspraken omtrent professionalisering. Er is vaak meer mogelijk dan je denkt, maar helaas worden mogelijkheden voor professionalisering vaak niet besproken of worden er geen concrete afspraken gemaakt (Reezigt, Rekers-Mombarg, Bosker, & Van der Heide, 2019; Vrieling et al., 2022).

CONCLUSIE: GERICHT BELEID ONTBREEKT

Deze aanbevelingen zijn voor iedere leerkracht van belang, maar zeker voor universitair opgeleide leerkrachten, waar een gebrek aan doorstroommogelijkheden vaak een reden is om te stoppen als leerkracht. Aan de ene kant worden de vaardigheden van academische leerkrachten beter benut dan een aantal jaar geleden, maar gericht beleid ontbreekt nog

De vaardigheden van academische leerkrachten worden beter benut dan een aantal jaar geleden, maar gericht beleid ontbreekt nog vaak

vaak. Tijd voor professionalisering is het grootste struikelblok voor veel scholen en leerkrachten. Zeker in tijden van het lerarentekort wordt er vaak voor de primaire taak van het lesgeven gekozen, wat ten koste gaat van de ontwikkeltijd van leerkrachten. Terwijl professionalisering essentieel is voor het primaire proces: het geven van goed onderwijs (Ericsson, 2018). Juist in deze tijden van tekort is het van groot belang dat we leerkrachten behouden voor het beroep en investeren in leerkrachten. Daarom is het hoog tijd voor echt beleid omtrent professionalisering, zodat leerkrachten de ruimte krijgen om zich optimaal te ontwikkelen.

JAN BAAN

(j.baan@vu.nl) werkt als universitair docent aan de Vrije Universiteit en was daarvoor jaren werkzaam als leerkracht en lerarenopleider in het basisonderwijs

De literatuurlijst is te vinden op:
www.jsw.nl/artikelen

Neem nu een (schoolteam) abonnement op JSW

Ontvang
tijdelijk de 4 door
Martin Bootsma
getipte boeken
(t.w.v. €79,95)
cadeau!

JSW

De 'Lezen' special van JSW staat in het teken van het leesonderwijs op de basisschool (en in de opleiding) en belicht alle aspecten, van kennisopbouw, goed practises, leesplezier tot leesbegrip en literaire gesprekken. Gasthoofdredacteur van dit nummer is Martin Bootsma, teamleider op de Alan Turingsschool in Amsterdam, auteur en meesterlezer. Neem nu meteen een abonnement op JSW, dan ontvang je daarbij een gratis boekenpakket met 4 prachtige kinderboeken, samengesteld door Martin.

Meer weten?

Ga naar jsw.nl of bel 088-2266692